

Гунчак Тетяна Миколаївна,
студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія».
Науковий керівник: асистент кафедри цивільного права Байталюк Д.Р.

КРОВНЕ СПОРІДНЕННЯ ЯК ОДНА ІЗ ПІДСТАВ ВИНИКНЕННЯ СУБ'ЄКТИВНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ

Активні зміни, що відбуваються у суспільстві, а також зміни, що відбуваються саме при вирішенні питання щодо сім'ї та її подальшого розвитку, мають значний вплив на створення сучасної моделі української сім'ї. І однією із основних підстав виникнення сімейних правовідносин являються родинні зв'язки. Тому чітке визначення цього поняття має дуже важливе значення. Серед підстав створення сім'ї законодавець виділяє кровне споріднення: «Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства» (ч. 4 ст. 3 СК України) [1]. А кровна спорідненість виступає нічим іншим як родинністю, тобто відносинами, які ґрунтуються на походженні однієї особи від іншої.

Наявність родинних зв'язків між особами є тією рисою, яка може дати однозначну відповідь про наявність чи відсутність між особами сімейних правовідносин. Але саме поняття родинності є неоднозначним і досить дискусійним, оскільки вчені вкладають у нього різний зміст. У більшості випадків родинність розглядається як кровний зв'язок між особами, що походять одна від одної або ж від спільного предка. Тобто родинність є біологічною категорією, але у той же час вона набуває правової форми, коли розглядається як підстава виникнення [2, с. 112].

Кровне споріднення виступає базовою підставою для виникнення особистих і майнових прав батьків і дітей та інших родичів, а також являється однією із підстав права на спадкування, права на представлення родичів в суді та здійснення інших правочинів. Але потрібно зауважити, що кровне споріднення не завжди може виявлятися позитивним фактом. Воно може виступати певною юридичною перешкодою для виникнення певних відносин, наприклад відповідно

до ст. 26 Сімейного кодексу України особи, які пов'язані спорідненням не можуть укладати між собою шлюб.

Поняття кровного споріднення не закріплене на нормативному рівні, воно носить теоретичний характер. Тому кровне споріднення можна визначати як біологічний зв'язок між певними особами, із наявністю чи відсутністю якого пов'язують виникнення, зміну чи припинення прав та обов'язків, основною ознакою якого є саме походження таких осіб. Тому, наприклад подружжя, усиновителі не будуть являтися родичами, оскільки тут буде відсутня ознака походження. Юридичного значення кровне споріднення набуває лише у випадках, прямо передбачених законом. Так, встановлення родинних зв'язків між дитиною і батьками здійснюється шляхом вчинення про це запису в свідоцтво про народження дитини [3, с. 345].

Що стосується відносин між батьками та дітьми, то про наявність таких правовідносин можна говорити лише за наявності трьох фактів – це народження дитини, встановлення її походження, а також державна реєстрація походження дитини.

Під терміном «походження дітей» потрібно розуміти кровне біологічне походження дитини від конкретної жінки та чоловіка, які зареєстровані в державних органах реєстрації актів цивільного стану. Це положення полягає в тому, що дитина, яка зачата і народжена у певному шлюбі походить від подружжя, що перебуває в цьому шлюбі.

Щодо самого порядку визначення походження дитини, то за загальним правилом матір'ю дитини є жінка, яка її народила. Отже, Сімейним кодексом передбачається презумпція материнства. Варто також приділити увагу батьківству, на відміну від материнства, його визначення залежить від сімейного стану матері дитини, а саме потрібно визначити чи перебуває вона у шлюбі чи ні. Батьківство є різновидом відносин кровного споріднення між певними особами, яке виникає на підставі походження дитини від конкретного чоловіка. Батьківство має двосторонній характер: з однієї сторони – це біологічне явище, а з іншої соціальне. За загальним правилом батьком

дитини записується особа, яка вказана у свідоцтві про шлюб, як чоловік матері дитини. Також потрібно зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 122 Сімейного кодексу України дитина, яка народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя. Аналіз даної норми дає можливість стверджувати, що хоча шлюб уже не існує, але правовий зв'язок заснований на колишньому шлюбі зберігає свій правовий режим щодо народжених дітей у період існування такого шлюбу [4, с. 67]. Отже, факт народження дитини від даних батьків являється обов'язковим елементом того фактичного складу, який потрібний для виникнення суб'єктивних прав та обов'язків батьків та дітей.

Згідно з положеннями ч. 4 ст. 13 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» підставою для проведення державної реєстрації народження дитини є визначені центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я документи, що підтверджують факт народження. У разі, якщо народження дитини сталося поза закладом охорони здоров'я, то документом, що підтверджує факт народження буде вважатись документ, видає заклад охорони здоров'я, що проводив огляд матері та дитини.

У разі, якщо такий заклад не проводив огляду матері та дитини, то документ, що підтверджує факт народження, буде видавати медична консультаційна комісія в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Порядок утворення такої медичної консультаційної комісії та положення про неї затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я. Медична консультаційна комісія видає документ про народження лише у разі встановлення факту народження жінкою дитини. За відсутності документа закладу охорони здоров'я або медичної консультаційної комісії, що підтверджує факт народження, підставою для проведення державної реєстрації актів цивільного стану буде вважатись рішення суду про встановлення факту народження [5].

Підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що

для виникнення суб'єктивних прав та обов'язків між батьками та дітьми важливе значення відіграє наявність тріади елементів фактичного складу – це народження дитини, встановлення її походження, а також державна реєстрація походження дитини. При цьому при встановленні походження дитини важливим є саме кровне споріднення, тому що воно може носити як позитивний характер для набуття певних прав, так і може ставати юридичною перешкодою. І відсутність хоча б одного елементу (народження дитини, встановлення її походження, а також державна реєстрація походження дитини) фактичного складу буде тягнути за собою неможливість виникнення батьківських правовідносин.

Література:

1. Сімейний кодекс України: Закон України від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Явор О. А. Кровне споріднення як одна із підстав виникнення суб'єктивних прав та обов'язків батьків і дітей. Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав: матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова, м. Харків, 18 груд. 2015 р. Харків, 2016. С. 112–116.
3. Підпригора О. А., Жилінкова І. В. Юридична енциклопедія. Том 5. Київ. 2003. 601 с.
4. Булеца С. Б. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / Булеца С. Б., Іванов Ю. Ф., Іевія О. В., та ін. К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2011. 428 с.
5. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 02.12.2010 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>